

Кольба І.*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК НОВІТНЄ ЯВИЩЕ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Соціальний підприємець – той, хто знаходить інноваційне та прибуткове рішення соціальної проблеми. Терміни «соціальний підприємець» та «соціальне підприємництво» вперше з'являються у середині 60-х рр. та набувають поширення на початку 90-х завдяки Білу Драйтону, засновнику організації Ашока. Нове покоління філантропів було помічено вже у 2006 році, коли щотижневик *The Economist* констатував зародження так званого філантрокапіталізму. Лише у кінці ХХ ст. створюється більше 60 організацій для підтримки розвитку соціального підприємництва у всьому світі, включно зі створенням спеціалізованих дослідницьких центрів у бізнес-школах, до яких у ХХІ ст. долучилися Оксфорд та Кембридж.

Серед найуспішніших соціальних підприємців - Мухаммад Юнус, який заснував банк мікрофінансів Грамен, і отримав Нобелівську премію миру; Венді Коп, засновник «Вчитель для Америки» – програми, завдяки якій тисячі випускників американських університетів почали викладати в школах з нестатком кваліфікованих кадрів.

Соціальне підприємництво отримує все більше визнання від урядів розвинутих країн. У липні 2010 на фінансування проектів соціального підприємництва у США, об'єднаних в організацію «Фонд соціальних інновацій» виділено 124 млн. доларів: «Робочі місця на майбутнє», 7,7 млн. на 2 роки – надання базових навичок малозабезпеченим; «Новий прибуток», 5 млн. на 1 рік – проект допомоги малозабезпеченим школярам у вступі до коледжів тощо.

Подібна ініціатива започаткована дещо пізніше прем'єром Великобританії. «Банк Великого суспільства» виконує аналогічні функції, спираючись на фінансування з бюджету та кошти приватних інвесторів.

Постає питання, що окрім величної ідеї може привабити інвесторів?

На фондовому ринку виникає новий фінансовий інструмент: *social impact bond* – дериватив, що походить від показників успішності неприбуткової організації, яка вирішує складну суспільну проблему.

Інструмент працює за такою схемою: приватні інвестори передають кошти обраним організаціям, завдяки чому останні фінансують свої суспільно-корисні проекти – наприклад, вищезгаданий «Робочі місця на майбутнє», суть якого полягає у перекваліфікації або надання необхідних навичок малозабезпеченому населенню. На наступному етапі, залежно від рівня покращення суспільної проблеми – за прикладом, рівень працевлаштування у малозабезпеченому прошарку суспільства – держава сплачуватиме приватним інвесторам певну відсоткову ставку *social impact bond*, або не сплачуватиме нічого, якщо результату не досягнуто.

Перевагами такого інструменту для суспільства в цілому є: довгострокове фінансування соціальних проектів, перенесення ризиків на ринки капіталу, гроші платників податку йдуть лише на вирішення соціальних проблем. Фактично, соціальне

* студентка 4 курсу спеціальності «міжнародний бізнес» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Ступницький О.І.

підприємництво оперує свого роду венчурним капіталом, який окрім приватних інвесторів надають світові банки-лідери Deutsche Bank, Citibank, ICICI Bank тощо.

Можна виділити окремий ринок, що сформувався впродовж останніх років зокрема у Великобританії, на якому діють такі «соціально-свідомі» фінансові інструменти, що декілька років тому отримав назву «SoCap» – Social Capital Market. Капітал, що оперує на даному ринку, має властивість «витривалості» – *patient capital*, – а саме довший термін віддачі, більш схильний до ризику та з пріоритетністю соціальних, а не фінансових цілей. Середній термін віддачі становить від 5 до 7 років.

Цікаво, що у країнах СНД соціальне підприємництво набуло досить значного поширення. У 2004 під проводом активіста та борця за права людини Тері Холмана було започатковано проект репатріації кримських татар. Британська рада в Україні проводить курс-тренінг соціального підприємництва, залучаючи місцевих підприємців та недержавні організації. Діючі соціальні підприємства налічують близько 700, завдяки чому функціонують спеціальні фабрики з пошиву одягу для малозабезпечених, знаходять робочі місця для малозабезпечених з низьким рівнем кваліфікації тощо.

Отже, сучасний стан світової економіки є надзвичайно сприятливим для поширення соціального підприємництва. Прогнозований ріст відкриває нові можливості як і для індивідуальних підприємців, так і для організацій та держав. Особливого значення набувають нові ринки та фінансові інструменти, механізм дії яких потребує подальшого вивчення та запровадження на державному рівні.